

Sosiaali- ja terveysministeriö
Kirjaamo

Viite STM010:00/2015

LAUSUNTO VALTAKUNNALLISISTA LÄÄKINNÄLLISEN KUNTOUTUKSEN APUVÄLINEIDEN LUOVUTUSPERUSTEISTA

Neuroliitto kiittää mahdollisuudesta lausua lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteista.

Apuvälineprosessista ja yleisistä ohjeista

Luovutusperusteissa korostetaan asiakkaan osallisuutta ja apuvälineen tarpeen arvioinnin pohjautumista asiakkaan toimintakykyyn hänen omassa luonnollisessa toimintaympäristössään.

On tärkeää, että asiakkaan apuvälineen tarve varmasti tulee arvioiduksi yksilöllisesti ja ottaen huomioon hänen omat toiveensa ja näkemyksensä apuvälineestä ja sen tarpeesta.

Katsomme, että johdanto-osaan tulisi kirjata vieläkin tarkemmin apuvälineen luovutuksen yhteydessä annettavan ohjauksen tärkeydestä ja merkityksestä. Lisäksi on korostettava asiakkaalle luovutetun apuvälineen käytön seurannan merkitystä. Apuvälineen käytön ohjauksella ja seurannalla varmistetaan apuvälineen sopiminen käyttäjän tarpeeseen ja sen oikeanlainen käyttö. On tärkeää, että vaativien apuvälineiden, kuten pyörätuolien ja sähkömopojen, käytön ohjaus

tapahtuu käyttäjän päivittäisessä luonnollisessa toimintaympäristössä. Systemaattisesti tehtävällä apuvälineiden käytön seurannalla saadaan varmistettua että asiakkaalla on tarkoituksenmukainen ja hänen tarpeisiinsa vastaava apuväline. Lisäksi seurannan avulla saadaan yhdelle käyttäjälle tarpeettomiksi jääneet tai toimimattomiksi osoittautuneet apuvälineet nopeasti kiertoon muille käyttäjille.

Sairauden tai vamman aiheuttamat asiakkaan toimintakyvyn rajoitukset voivat vaihdella esimerkiksi riippuen vuodenaikasta tai sairauden tilasta. Asiakas voi tarvita ajoittain pyörätuolia tai rollaattoria liikkumiseensa ja toisaalta taas välillä kyetä liikkumaan täysin ilman apuvälinettä. Asiakkaan toimintakyvyn vaihtelua ei aina voida ennustaa. Siksi on tärkeää, että luovutusperusteisiin lisätään tästä ohjeistus. Ohjeistuksen tulee mahdollistaa se, että asiakas edelleenkin saa pitää käytössään kaikki apuvälineet joita hän tarvitsee, vaikka tarve olisikin vain ajoittaista mikäli se kuitenkin on säännöllisesti toistuvaa.

Korostamme apuvälineen kaksoiskappaleen saamisen tärkeyttä silloin, kun se asiakkaan yksilöllisessä tilanteessa on välttämätöntä. Esimerkkinä tilanne, jossa rollaattoria tarvitseva asiakas asuu hissittömän kerrostalon ylemmissä kerroksissa. Hän ei pysty siirtämään ulkokäytössä olevaa rollaattoria sisälle asuntoonsa. Tällöin ohjeistuksella tulee varmistaa, että hän saa toisen rollaattorin sisäkäyttöön.

Pidämme hyvänä, että luovutusperusteet korostavat asiakkaan vastuuta apuvälineen huolto- ja korjaustarpeiden asianmukaisesta ilmoittamisesta vastuutaholle. On kuitenkin huomattava, että joidenkin asiakkaiden osalta on kohtuutonta edellyttää heidän vastaavan itse apuvälineen päivittäisestä ja säännöllisestä huollosta kuten puhdistamisesta, ruuvien kiristämisestä ja voitelusta. Käytännössä apuvälineyksiköiden huollot ovat tähän asti hoitaneet nämä toimenpiteet, jos asiakas on niitä pyytänyt. Pidämme tärkeänä, että tällainen asiakkaan tarpeista lähtevä yksilöllinen palvelu jatkuu edelleenkin silloin, kun asiakkaan fyysinen tai kognitiivinen toimintakyky ei riitä päivittäisten huoltotoimenpiteiden tekemiseen.

Luovutusperusteisiin on koottu hyvät ohjeet apuvälinepalveluista asiakkaan elämäntilanteen tai asumismuodon ja/tai paikkakunnan muuttuessa. Toivomme, että vastaava ohjeistus annetaan asiakkaan omaehtoisen muuton osalta. Näissä tilanteissa on ollut kuntakohtaisia

eroja siinä seuraavatko apuvälineet asiakasta vai hakeeko hän niitä uudelleen tulevasta kotikunnastaan, sekä siinä kumpi kunta vastaa niiden huollosta ja korjauksista.

Kriteerien sisällöstä

Kohtaan **12 22** on hyvin kirjattu yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen pyörätuolin valinnassa. Käytännössä olemme havainneet, että asiakkailla on ollut vaikeuksia saada riittävän kevyesti kelautuva eli ketterä pyörätuoli. Usein käyttöön on annettu painavia, varastoon palautuneita vanhoja pyörätuoleja, joiden käyttäminen on ollut asiakkaalle vaikeaa. Toivomme, että luovutusperusteisiin kirjataan kierrätetyn apuvälineen käyttöön luovutuksessa tehtäväksi erityisen tarkka arvio siitä, että apuväline varmasti vastaa asiakkaan yksilöllisiä tarpeita ja on hänelle toimiva. Lisäksi ehdotamme luovutusperusteisiin kirjattavaksi sen, että asiakkaalle luovutettava pyörätuoli on aina yksilöllisesti säädettävä asiakkaalle toimivaksi.

Kohtaan **06 06 21** ehdotamme että luovutusperusteisiin lisätään nimenomainen maininta siitä, että ortoosi voidaan luovuttaa myös silloin kun sen käyttötarkoituksena on spastisen, heikon tai halvaantuneen lihaksen tukeminen tai patologisen koukistumisen estäminen.

Kohtaan **06 12** ehdotamme luovutusperusteisiin lisättäväksi nimenomainen maininta siitä, että kaikkia alaraajan ortooseja voidaan luovuttaa myös kun käyttötarkoituksena on virheasentoon kiertymisen ehkäiseminen silloin, kun virheasento aiheuttaa asiakkaalle päivittäisistä toiminnoista suoriutumista vaikeuttavan kiputilan.

Kohtaan **04 06 06** ehdotamme lisättäväksi että tukisukat ja tukihihat käsivarsille ja jaloille ja muille kehon osille luovutetaan myös lihastoiminnan puuttumisen aiheuttaman jatkuvan turvotuksen hillitsemiseksi ja kohtuullisena pitämiseksi.

Kohtaan **18 12 10** ehdotamme lisättäväksi, että sähkösäätöinen sänky ja muut kohdassa mainitut apuvälineet voidaan luovuttaa myös asiakkaan kivun ja alaraajaturvotuksen vähentämiseksi tai spastisuuden rentouttamiseksi. Jo tällä hetkellä osa apuvälineyksiköistä myöntää em. apuvälineitä näillä perusteilla.

Käytännössä pienapuvälineistön saantia (**kohdat 15 03, 15 06, 15 09, 09 36, 09 39 ja 09 42**) on rajoitettu nykyisin merkittävästi. Usein asiakas ohjataan itse

ostamaan tarpeelliset apuvälineet. Toivomme näiden osalta tarkennuksia luovutusperusteiden kirjauksiin ja velvoittavuuteen.

Yhdenvertainen saatavuus

Pidämme erittäin hyvänä, että lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden käyttöön saaminen yhdenmukaistuu koko maassa. Tällä hetkellä apuvälinepalvelujen saanti vaihtelee kunta- ja sairaanhoitopiirikohtaisesti. Yhdenvertaisuus ei kuitenkaan saa syrjäyttää asiakkaan yksilöllisten tarpeiden huomioimista.

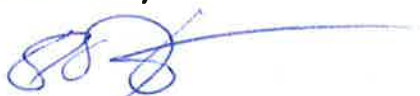
Julkaiseminen

Pidämme tarkoituksenmukaisena luovutusperusteiden julkaisemista internetissä, jolloin ne ovat päivitettyinä ja reaaliaikaisina kaikkien asianosaisten käytettävissä. Olisi tärkeää, että luovutusperusteisiin sisällytetään hakusana-toiminto, joka parantaa niiden käytettävyyttä merkittävästi. Lisäksi niiden tulisi olla tulostettavissa sekä kokonaisuutena että osissa.

Lausunnon laati Neuroliiton lakimies Anu Aalto.

Maskussa 10. huhtikuuta 2017

Neuroliitto ry

Helena Ylikylä-Leiva
toimitusjohtaja